

Н. М. ГУЛЯЄВА,
*професор, кандидат економічних наук,
декан факультету економіки, менеджменту та психології,*
С. І. КАМІНСЬКИЙ,
*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри економіки та фінансів підприємства*

ПОЛІТИКА УПРАВЛІННЯ ТОВАРНИМИ ЗАПАСАМИ У ТОРГІВЛІ

Розкрито проблеми вдосконалення механізму формування товарних запасів підприємства торгівлі на основі цільових значень тривалості його фінансового циклу. Запропоновано методичні рекомендації щодо підвищення ефективності управління товарними запасами при використанні механізму оптимізації параметрів управління в системі “витрати – результат”.

Ключові слова: товарні запаси, товарооборот, фінансовий цикл, період обороту товарних запасів, управління товарними запасами, тривалість фінансового циклу.

N. M. GULYAEVA,
*Professor, Cand. of Econ. Sci.,
Decan of the Faculty of Economy, Management, and Psychology,*
S. I. KAMINS' KYI,
*Cand. of Econ. Sci.,
Senior Lecturer of the Chair of Economy and Finances of Enterprises*

INVENTORY MANAGEMENT POLICY IN THE TRADE

The article reveals the problems of improvement of the mechanism of formation of the inventories of a trading company on the basis of the target values of duration of its financial cycle. Some methodical recommendations are proposed for improving the inventory management efficiency with the use of a mechanism of optimization of the management parameters in the “costs – the result” system.

Keywords: inventories, turnover, financial cycle, stock turnover period, inventory management, financial cycle duration.

Постановка проблеми. У своїй діяльності майже всі суб'єкти господарювання стикаються з рядом суперечностей у процесі формування оборотних активів, де ключова роль належить товарним запасам як їх складової, що безпосередньо забезпечує безперебійність роботи підприємств торгівлі. З одного боку, необхідність створення товарних запасів зумовлена дискретністю поставок товарів, коливаннями попиту через зміни кон'юнктури на споживчому ринку та уподобань покупців тощо; з іншого – управління товарними запасами є складовою системи фінансового управління, оскільки їх оборотність впливає на тривалість фінансового цик-

Гуляєва Наталія Миколаївна (Gulyaeva Nataliya Mykolaivna) – e-mail: femp435@ukr.net;
Камінський Сергій Іванович (Kamins'kyi Sergii Ivanovych) – e-mail: 5sk@ukr.net.

лу, а отже — на потребу підприємства торгівлі в оборотному капіталі. Таким чином, формування політики управління товарними запасами за функціоналом оптимального значення тривалості фінансового циклу підприємства торгівлі вирішує важливе завдання фінансового управління — забезпечення стабільної фінансової стійкості і платоспроможності.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Проблема управління товарними запасами на підприємствах торгівлі розглядалась у працях відомих вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема: А.М. Поддєрьогіна, М.Д. Білик і Л.Д. Буряк [1], І.О. Бланка [2], Р. Брейлі та С. Майерса [3], Ю. Бріггема і Л. Гапенські [4], Г.Л. Бродецького [5], Дж.К. Ван Хорна і Дж.М. Ваховича [6], П. Етрілла [7], В.В. Ковальова [8], А.А. Мазаракі [9], Є.В. Мниха [10], Ю.І. Рижикова [11], Г.В. Ситник [12], Т.Є. Унковської [13], Дж.І. Фіннерті і Ф. Лі Ченга [14] та інших. Проте існує нагальна наукова і практична необхідність у дослідженні цієї проблематики в контексті управління фінансовим циклом підприємств торгівлі.

Отже, **мета статті** — визначити методичні підходи до розробки політики управління товарними запасами підприємства торгівлі в контексті формування його фінансового циклу.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах господарювання на підприємствах торгівлі актуальними є пошук інструментів для обґрунтування оптимальних обсягів товарних запасів, встановлення розмірів поставки партій запасів з урахуванням періоду їх реалізації, витрат щодо їх обслуговування і можливостей формування віддачі.

Виокремимо основні причини виникнення надлишків товарних запасів на підприємствах торгівлі:

- неточність прогнозування обсягів реалізації товарів;
- завищені цільові значення обсягів товарних запасів;
- нераціональність механізму поставок товарів;
- недостатня кваліфікація функціональних працівників;
- недосконала організація функціонального менеджменту, внутрішні розбіжності в управлінні підприємством.

Слід зазначити, що підтримка запасів на мінімальному рівні в обсягу, який забезпечує базове значення доходу від реалізації товарів, позитивно впливає на процес формування прибутку. Підтримання ж запасів на оптимальному рівні в обсягу, що дорівнює мінімальним затратам на їх формування і зберігання, дозволяє досягти таких цілей:

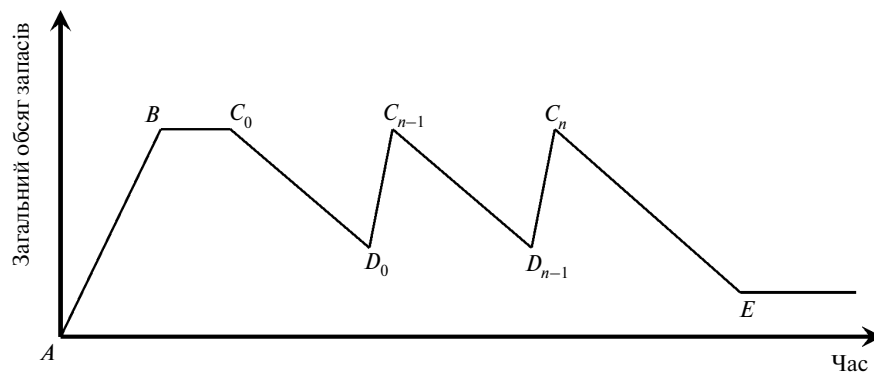
- забезпечити задоволення підприємством торгівлі реального попиту;
- оптимізувати інвестиції в товарні запаси;
- мінімізувати ризики, пов'язані із зберіганням товарних запасів і виникненням неліквідних товарів;
- забезпечити однозначність розрахунків щодо поповнення запасів;
- зробити процес реалізації безперервним.

Отже, ми бачимо очевидні переваги оптимізаційного підходу в управлінні товарними запасами. На першому етапі його здійснення необхідно визначити оптимальні рівні запасів кожного товару, асортиментного переліку підприємства, який відповідає критеріям забезпечення безперервності та ритмічності продажів (що змінюються синхронно разом із споживчим попитом), які обслуговуються з мінімальними сукупними затратами на їх формування та зберігання і майже без втрат товарних та фінансових ресурсів підприємства торгівлі.

Таким чином, формування товарних запасів на підприємстві торгівлі має здійснюватися при дотриманні таких умов:

- забезпечувати фінансовий результат для досягнення цілей формування товарних запасів;
- відповідати можливостям підприємства залучати оборотні кошти в необхідних обсягах;
- відповідати параметрам матеріально-технічного забезпечення підприємства в частині наявних площі та об'єму складських приміщень для зберігання товарів і можливостей підприємства щодо їх розширення [15, с. 190].

Структурно процес формування товарних запасів на підприємстві торгівлі поданий на рисунку.

Процес формування товарних запасів на підприємстві торгівлі

Побудовано авторами.

Фактично етапи цього процесу відбивають основні траєкторії торговельно-технологічного процесу, а саме: відрізок AB формалізує процес накопичення товарних запасів перед початком їх реалізації; відрізок BC_0 демонструє передпродажну підготовку підприємства; проміжки C_0D_0 і $C_{n-1}D_{n-1}$ показують безпосередні процеси реалізації товарів покупцям; D_0C_{n-1} і $D_{n-1}C_n$ – відображають закупівлі товарних запасів у постачальників; відрізок C_nE демонструє процес завершення продажів.

Наведена графічна інтерпретація процесу формування і реалізації товарних запасів на підприємствах торгівлі дозволяє встановити його окремі та загальні правила організації і визначити основні підходи до створення оптимального рівня товарних запасів залежно від позиції у групуванні товарів (і для кожної групи окремо), розрахувати величину максимально можливих обсягів запасів та інтервали між партиями постачання.

Для забезпечення безперебійних продажів необхідна достатня кількість товарів кожного найменування, незважаючи на те, що мінімізація їх рівня є інструментом позитивного впливу на розмір прибутку підприємства. Тому, виходячи з цього завдання, при управлінні товарними запасами потрібно знайти їх рівноважний рівень [2, с. 168].

Під *рівноважним рівнем товарних запасів* розумітиметься такий їх обсяг, за якого утримувані підприємством запаси є достатніми для постійного задоволення попиту, і за умов стабільного фінансування цих процесів не проявляється тенденція до їх збільшення в довгостроковому періоді. Товарні запаси є найменш ліквідними короткостроковими активами підприємства торгівлі і можуть навіть розглядатись як “заморожені” кошти, які вивільнятимуться лише при реалізації товарів. Над-

мірне чи необгрунтоване збільшення товарних запасів спричиняє зростання витратної складової діяльності підприємства [17].

Таким чином, управління запасами за функціоналом їх рівноважного рівня — це система заходів щодо забезпечення повної задоволеності споживачів в умовах максимізації економії витрат підприємства торгівлі на їх утримання при стабільному фінансуванні. Рішення, прийняті в системі управління товарними запасами, позначаються на процесах формування і реалізації ефективного попиту у відповідному сегменті споживчого ринку.

Підтримка запасів на рівноважному рівні дозволяє підприємству забезпечити безперервність процесу реалізації, мінімізувати інвестиції в товарні запаси, знизити пов'язані з їх утриманням ризики, спростити механізм поповнення запасів [5, с. 210]. Товарні запаси підприємства торгівлі виступають як елемент ринкової пропозиції. Як відомо, для підтримання ринкової рівноваги пропозиція має перевищувати попит на величину сукупних товарних запасів, необхідних для забезпечення безперервності процесу реалізації. Таким чином, потрібно усвідомлювати такий вплив на стан споживчого ринку і можливість його деформації.

Зазначимо, що обгрунтування рівноважного рівня товарних запасів на підприємствах торгівлі в сучасних умовах господарювання, виходячи з параметрів впливу на мікроекономічні процеси в цілому, відбувається в багатокритеріальному середовищі, де об'єктивна оцінка може бути здійснена шляхом економіко-математичного моделювання.

Для товарних запасів завдання мінімізації поточних витрат на їх обслуговування зводяться, по суті, до визначення оптимального розміру партії товарів. Якщо формувати товарні запаси мінімальними партіями поставки, то витрати на їх зберігання будуть мінімальними. Водночас істотно підвищуються витрати на їх доставку і збут, що зумовлено необхідністю забезпечення безперебійності торгового процесу. Крім того, своєчасні планові надходження товарів мають бути синхронізовані з реальними грошовими потоками підприємства, в тому числі з отриманими фінансовими ресурсами за реалізацію наднормативних запасів.

Мінімізація поточних витрат на обслуговування запасів являє собою цільову функцію у завданні оптимізації обсягу запасів, яке формулюється на етапі їх створення. Фактично постановка завдання зводиться до визначення оптимального розміру замовлення. Як обмеження розглядаються: розмір партії постачання і поточні витрати на постачання, які перебувають у зворотній залежності, а також середній розмір запасів і витрати на їх зберігання.

Витрати, пов'язані з управлінням товарними запасами, можна узагальнено структурувати у три групи:

1. Витрати на формування запасів:

- витрати на розміщення замовлення;
- транспортно-логістичні витрати;
- інші витрати, пов'язані з формуванням і транспортуванням запасів.

2. Витрати на зберігання запасів:

- витрати, пов'язані безпосередньо із зберіганням запасів на складі;
- витрати на страхування запасів;
- витрати, пов'язані з розкраданням та зіпсуванням запасів.

3. Витрати, пов'язані з виникненням дефіциту (недостатності) запасів. До цієї групи прийнято відносити фактично-умовні витрати:

– зниження товарообороту підприємства через недостатність товарних запасів i , як наслідок, зменшення його прибутку;

– втрати, пов'язані з неоптимальним використанням цінових дисконтів постачальників.

Слід зазначити, що в сучасних економічних умовах на підприємствах торгівлі дуже гостро постає питання обмеженості фінансових ресурсів, а саме мобільних коштів, тобто грошових активів, які на даний момент є в розпорядженні підприємства. Цей чинник виступає головним аргументом на користь необхідності створення рівноважного рівня товарних запасів.

Підприємства торгівлі, як правило, закупають товари у постачальників на умовах відстрочення платежу. Тоді реалізація закуплених запасів до моменту погашення кредиторської заборгованості дозволяє підприємству мінімізувати потребу в оборотному капіталі і не створювати проблему залучення додаткових коштів. У цьому контексті можна стверджувати, що рівноважного рівня товарних запасів підприємство досягає, коли період погашення кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги є більшим або дорівнює періоду реалізації товарів і періоду інкасації дебіторської заборгованості.

Якщо використати дане правило неможливо, тоді при визначенні рівноважного рівня товарних запасів до розрахунку вводяться фінансові витрати з погашення кредиторської заборгованості в межах повного циклу обороту товарних запасів. Дані витрати можна розглядати непрямо через недоотримання підприємством прибутку у зв'язку із залученням додаткових не власних фінансових ресурсів для фінансування поточної діяльності. Наприклад, як базу для їх розрахунку допускається використовувати значення чинної мінімальної банківської ставки за депозитами на вимогу.

Отже, виникає необхідність обґрунтувати рівноважний рівень товарних запасів. На наш погляд, найбільш дійовим елементом можна вважати тривалість фінансового циклу, оскільки даний показник демонструє період від моменту закупівлі товарів до повного погашення товарної кредиторської заборгованості, тобто складається з трьох періодів: закупівлі, реалізації та погашення кредиторської заборгованості [6, с. 99].

З огляду на це, рівноважний рівень запасу i -го товару Z_i за період T , при якому утримувати підприємством запаси є достатніми для постійного задоволення попиту, який не проявляє тенденції до їх збільшення у довгостроковому періоді, за умов стабільного фінансування цих процесів можна подати у вигляді рівності:

$$\widehat{Z}_i = \frac{1}{T} \sum_{\text{протягом } T} P_i + 3C_i, \quad (1)$$

де P_i – реалізація i -го товару, яка відповідає реальному попиту; $3C_i$ – страховий запас i -го товару.

Зміна величин у даній формулі може викликати порушення рівноважного рівня, який повинен відновлюватися в результаті впливу на певні елементи ринкової рівноваги. Переходячи до вихідних умов указаних величин, отримаємо:

$$\Delta \widehat{Z}_i = \frac{1}{T} \sum_{\text{протягом } T} \Delta P_i + \Delta 3C_i, \quad (2)$$

де ΔP_i – зміна реалізації товарів; $\Delta 3C_i$ – зміна страхового запасу товарів.

Отже, під рівноважним рівнем запасів i -го товару за період T слід розуміти такий їх рівень, за якого чиста реалізація товару дорівнює цільовому значенню, за-

даному екзогенно, відповідно до реального попиту на сегменті ринку, погодженому із сталою чистою реалізацією ("зовнішня рівновага"), тобто період, протягом якого реалізується та частина товарних запасів, дохід від реалізації якої дозволяє підприємству повністю погасити кредиторську заборгованість за певний товар, а розрив запасу дорівнює величині страхового запасу.

Як видно з рівняння, необґрунтоване збільшення пропозиції може бути джерелом наднормативних обсягів товарних запасів, і відповідно, внаслідок зміни кон'юнктури ринку, зменшення попиту може призвести до утворення наднормативних товарних запасів. Згідно з наведеною рівністю, є очевидним, що для підтримання динамічної рівноваги необхідно управляти процесом формування товарних запасів на основі наявних тенденцій у співвідношенні попиту і пропозиції на даному сегменті ринку.

З точки зору комерційної логістики товарні запаси можна представити у вигляді маси товарів, що утворилася в результаті різниці швидкостей двох потоків — закупівлі та реалізації [11, с. 295]. При цьому особливу увагу слід звернути на співвідношення запасів і потоків товарів, яке піддається управлінському впливу і зумовлює зміну норми прибутку. Збільшення швидкості потоку реалізації при незмінному запасі спричиняє прискорення обороту капіталу, вкладеного в товарні запаси, підвищення потенціалу зростання прибутку, завдяки чому ми можемо спостерігати безперебійний торговий процес. Збільшення ж запасів при незмінній швидкості цього потоку, навпаки, веде до уповільнення обігу вкладеного в запаси капіталу і, як наслідок, до виникнення загрози істотного зниження ефективності діяльності підприємства торгівлі.

На відміну від інших складових матеріальних потоків, товарні запаси оцінюються в економічній практиці як моментна величина [15, с. 208]. При цьому їх структура і рівень постійно змінюються залежно від зміни факторів, які зумовлюють їх рух. Управління потоками товарів виступає однією з важливих підсистем у комплексі комерційної логістики і багато в чому встановлює розмір товарних запасів, швидкість їх обороту і впливу на кінцеві фінансові результати діяльності підприємства торгівлі [10, с. 305].

Стохастичний характер ринкових процесів зумовлює невизначеність середовища функціонування підприємства торгівлі та необхідність застосування спеціальних методів оперативного реагування. Так, один з основних інструментів забезпечення безперервності процесу реалізації товарів — створення страхового запасу, тобто мінімального запасу як граничного значення їх обсягу для нормального проходження процесу реалізації та запобігання утворенню дефіциту в критичному періоді часу.

Отже, управління запасами передбачає формування їх рівноважного рівня прогнозування, обсягових і структурних параметрів на майбутній період, організацію дійового контролю за їх фактичним станом, ведення обліку і зберігання інформації про запаси, економічний аналіз стану товарних запасів та ефективності їх реалізації, розробку гнучкої системи регулювання їх величини залежно від коливання кон'юнктури ринку та зміни умов транспортування товарів на основі використання адекватних інструментів вирішення оптимізаційних завдань.

Використовувані в сучасній практиці фінансового менеджменту методи (переважно економіко-математичні) дозволяють визначати оптимальний розмір товарних запасів за критерієм відповідності реальному попиту покупців та мінімізації

витрат на їх формування, причому, як правило, враховуються витрати лише на формування і зберігання товарних запасів.

Так, оптимальний розмір партії товару за співвідношенням “витрати – результат” визначається за формулою Уілсона:

$$Q_i = \sqrt{\frac{2 \cdot \bar{P}_i \cdot D_i}{BZ_i}}, \quad (3)$$

де Q_i – розмір партії i -го товару; $\bar{P}_i$ – середня денна реалізація i -го товару в закупівельних цінах; D_i – вартість доставки; BZ_i – вартість зберігання партії i -го товару [8, с. 309].

Модель Уілсона є найпростішою моделлю управління запасами і описує ситуацію закупівлі товарів у постачальника з такими припущеннями [13, с. 214]:

- інтенсивність споживання є априорі відомою і постійною величиною;
- партія за замовленням доставляється із складу, на якому зберігається вироблений товар;
- час поставки замовлення є відомою і постійною величиною;
- кожне замовлення поставляється у форматі однієї партії;
- витрати на здійснення замовлення не залежать від його розміру;
- витрати на зберігання запасу є пропорційними його розміру;
- відсутність запасу (дефіцит) є неприпустимою.

До факторів впливу на параметри замовлення слід віднести обсяг дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, наявність якої практично завжди сприяє зростанню товарообороту [16, с. 103], відповідно, збільшується і середньоденна реалізація товарів. Встановлено, що ця залежність яскравіше проявляється на підприємствах, у яких тривалість фінансового циклу має тенденцію до зниження. Досліджено, що реальна залежність швидкості реалізації товарів від обсягу товарної дебіторської заборгованості підтверджується з імовірністю 0,78 [17, с. 10].

Якщо прийняти, що середня денна реалізація i -го товару лінійно збільшується в міру зростання дебіторської заборгованості, то отримаємо:

$$\bar{P}_i = P_{0i} + k_{ДЗi} \cdot ДЗ_i, \quad (4)$$

де P_{0i} – базова денна реалізація i -го товару в закупівельних цінах; $k_{ДЗi}$ – коефіцієнт залежності денної реалізації i -го товару від товарної дебіторської заборгованості.

Тоді оптимальну тривалість циклу постачання (ТЦП) можна визначити за формулою:

$$ТЦП_i^{opt} = \frac{Q_i}{\bar{P}_i}. \quad (5)$$

Вартість закупівлі, тобто ціна партії i -го товару Z_i , розраховується так:

$$Z_i = \left(ТЦП_i^{opt} + \frac{3C_i}{\bar{P}_i} \right) \cdot \bar{P}_i, \quad (6)$$

де $\frac{3C_i}{\bar{P}_i}$ – кількість днів для реалізації страхового запасу i -го товару.

Отримані від реалізації i -го товару кошти – $K_i(d)$ – розраховуємо за формулою:

$$K_i(d) = d \cdot H_i \cdot \bar{P}_i - ДЗ_i, \quad (7)$$

де H – коефіцієнт, що залежить від торговельної націнки; d – кількість днів продажу i -го товару.

Для забезпечення рівноважного стану товарних запасів сплата постачальнику кредиторської заборгованості має здійснюватися після дня з номером d_i , якщо

$K_i(d_i) \geq Z_i$, коли дохід від реалізації частини товарних запасів може повністю погасити кредиторську заборгованість за поставлений товар; у даному випадку має виконуватися нерівність:

$$d_i \cdot H \cdot \bar{P}_i - ДЗ_i \geq Z_i,$$

звідси

$$d_i \geq \frac{Z_i + ДЗ_i}{H \cdot \bar{P}_i}. \quad (8)$$

При цьому значення тривалості фінансового циклу (ТФЦ_i) буде близьким до нуля або коливатиметься в межах, зумовлених величиною середнього часу повернення дебіторської заборгованості. Надалі кредиторська заборгованість сплачуватиметься у дні, зміщені від знайденого значення на оптимальну тривалість циклу постачання.

При відомих P_{0i} і $k_{ДЗ_i}$, задаючи діапазони можливих значень вартості поставки і вартості зберігання за умови сплати кредиторської заборгованості у вказані дні, можна підібрати необхідні значення $ДЗ_i$ та t_{0i} і встановити досягнутий рівень реалізації P_i і отримані при даному рівні реалізації кошти K_i шляхом пошуку мінімального значення ТФЦ_i. Таких рівноважних значень, зумовлених вибором стартових діапазонів вартості доставки і вартості зберігання та $ДЗ_i$, для i -го товару, за В. Парето, може бути декілька. Це надає можливість оптимізувати власну кредитну політику підприємства торгівлі на основі параметрів кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги і досяжних значень обсягів їх реалізації.

Висновки. У статті проаналізовано можливості формування товарних запасів підприємства торгівлі за допомогою цільових значень тривалості фінансового циклу, який демонструє тривалість періоду, протягом якого підприємство може мати можливість користуватися кредитними коштами. Наведено особливості управління товарними запасами для головної мети — досягнення їх рівноважного рівня — та запропоновано методичні рекомендації щодо підвищення ефективності управління товарними запасами при використанні механізму оптимізації параметрів управління в системі "витрати — результат" за цільовою функцією — мінімізація тривалості фінансового циклу.

Список використаної літератури

1. *Поддєрьогін А.М., Білик М.Д., Буряк Л.Д.* та ін. Фінанси підприємств : підруч. ; [за ред. А.М. Поддєрьогіна]. — К. : КНЕУ, 2004. — 546 с.
2. *Бланк И.А.* Управление активами. — Серия : Библиотека финансового менеджера. — Вып. 6. — К. : Ника-Центр, 2000. — 720 с.
3. *Брейли Р., Майерс С.* Принципы корпоративных финансов ; [пер. с англ.]. — М. : Олимп-Бизнес, 1997. — 823 с.
4. *Бригхем Ю., Галенски Л.* Финансовый менеджмент: полный курс. — В 2 т. ; [пер. с англ.] ; [под ред. В.В. Ковалёва]. — СПб. : Экономическая школа, 1997. — Т. 1. — 497 с.
5. *Бродецкий Г.Л.* Управление запасами. Полный курс МВА : учеб. пособ. — М. : Эксмо, 2008. — 532 с.
6. *Ван Хорн Дж.К., Вахович Дж.М.* (мл.) Основы финансового менеджмента ; [пер. с англ.]. — М. : Вильямс, 2004. — 992 с.
7. *Этрилл П.* Финансовый менеджмент для неспециалистов ; [пер. с англ.] ; [под ред. Е.Н. Бондаревской]. — СПб. : Питер, 2006. — 608 с.

-
8. Ковалев В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 560 с.
  9. Мазаракі А.А., Лігоненко Л.О., Ушакова Н.М. Економіка торговельного підприємства : підруч. ; [за ред. Н.М. Ушакової]. – К. : Хрещатик, 1999. – 800 с.
  10. Мних Є.В., Барабаш Н.С. Фінансовий аналіз : навч. посіб. – К. : Київ. торг.-екон. ун-т, 2010. – 412 с.
  11. Рыжиков Ю.И. Теория очередей и управление запасами. – СПб. : Питер, 2001. – 384 с.
  12. Ситник Г.В. Фінанси торгівлі : моногр. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 672 с.
  13. Унковская Т.Е. Финансовое равновесие предприятия. – К. : Генеза, 1997. – 328 с.
  14. Ченг Ф.Ли, Финнерти Дж.И. Финансы корпораций: теория, методы и практика ; [пер. с англ.]. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 686 с.
  15. Баканов М.И., Дмитриева И.М., Смирнова Л.Р. и др. Экономический анализ в торговле : учеб. пособ. ; [под ред. М.И. Баканова]. – М. : Финансы и статистика, 2005. – 400 с.
  16. Гуляева Н.М., Камінський С.І. Сутнісні ознаки фінансового циклу підприємства торгівлі. Економічні науки : Зб. наук. пр. Буковинського університету. – Вип. 8. – Чернівці : Книги ХХІ, 2012. – С. 99–107.
  17. Камінський С.І. Управління фінансовим циклом підприємства торгівлі : автореф. дис. ... канд. екон. наук. – К., 2014. – 22 с.

References

1. Podder'ogin A.M., Bilyk M.D., Buryak L.D. et al. *Finansy Pidpryemstv, za red. A.M. Podder'ogina* [Corporate Finance], edited by A.M. Podder'ogin. Kyiv, KNEU, 2004 [in Ukrainian].
2. Blank I.A. *Upravlenie Aktivami* [Management of Assets]. Kiev, Nika-Tsentr, 2000 [in Russian].
3. Brealey R., Myers S. *Printsipy Korporativnykh Finansov* [Principles of Corporate Finance]. Moscow, Olimp-Biznes, 1997 [in Russian].
4. Brigham E., Gapenski L. *Finansovyi Menedzhment: Polnyi Kurs, v 2 t., t. 1, pod red. V.V. Kovaleva* [Financial Management: Theory and Practice, in 2 vols., Vol. 1], edited by V.V. Kovalev. St.-Petersburg, Ekon. Shkola, 1997 [in Russian].
5. Brodetskii G.L. *Upravlenie Zapasami. Polnyi Kurs MBA* [Management of Inventories. Complete Course of MBA]. Moscow, Eksmo, 2008 [in Russian].
6. Van Horne J.C., Wachowicz J.M. (jr.) *Osnovy Finansovogo Menedzhmenta* [Fundamentals of Financial Management]. Moscow, Vil'yams, 2004 [in Russian].
7. Atrill P. *Finansovyi Menedzhment dlya Nespetsialistov, pod red. E.N. Bondarevskoi* [Financial Management for Non-Specialists], edited by E.N. Bondarevskaya. St.-Petersburg, Piter, 2006 [in Russian].
8. Kovalev V.V. *Finansovyi Analiz: Metody i Protседury* [Financial Analysis: Methods and Procedures]. Moscow, Finansy i Statistika, 2002 [in Russian].
9. Mazaraki A.A., Ligonenko L.O., Ushakova N.M. *Ekonomika Torgovelnogo Pidpryemstva, za red. N.M. Ushakovo* [Economy of a Trading Company], edited by N.M. Ushakova. Kyiv, Khreshchatyk, 1999 [in Ukrainian].
10. Mnykh E.V., Barabash N.S. *Finansovyi Analiz* [Financial Analysis]. Kyiv, Kyiv. Nat. Univ. of Trade and Econ., 2010 [in Ukrainian].

11. Ryzhikov Yu.I. *Teoriya Ocheredei i Upravlenie Zapasami* [Theory of Queues and Management of Stocks]. St.-Petersburg, Piter, 2001 [in Russian].
12. Sytnyk G.V. *Finansy Torgivli* [Trade Finances]. Kyiv, Kyiv. Nat. Univ. of Trade and Econ., 2014 [in Ukrainian].
13. Unkovskaya T.E. *Finansovoe Ravnovesie Predpriyatiya* [Financial Equilibrium of an Enterprise]. Kiev, Geneza, 1997 [in Russian].
14. Cheng F. Lee, Finnerty J.E. *Finansy Korporatsii: Teoriya, Metody i Praktika* [Corporate Finance: Theory, Method, and Applications]. Moscow, INFRA-M, 2000 [in Russian].
15. Bakanov M.I., Dmitrieva I.M., Smirnova L.R. et al. *Ekonomicheskii Analiz v Torgovle, pod red. M.I. Bakanova* [Economic Analysis in Trade], edited by M.I. Bakanov. Moscow, Finansy i Statistika, 2005 [in Russian].
16. Gulyaeva N.M., Kamins'kyi S.I. *Sutnisni oznaky finansovogo tsykladu pidpryemstva torgivli. Ekon. Nauky. Vyp. 8, v: Zb. nauk. pr. Bukovyns'kogo Univ.* [Essential signs of the financial cycle of a trading enterprise, in: Collect. of Works of Bukovyn. Univ. Econ. Sci., Iss. 8]. Chernivtsi, Knygy XXI, 2012, pp. 99–107 [in Ukrainian].
17. Kamins'kyi S.I. *Upravlinnya finansovym tsyklom pidpryemstva torgivli, avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk* [Management of the financial cycle of a trading enterprise, Author's abstract of the Cand. degree thesis (Econ. Sci.)]. Kyiv, 2014 [in Ukrainian].